

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan yliopistolakia ja ammattikorkeakoululakia muutettaviksi väliaikaisesti siten, että vuonna 2015 yliopistoille ja ammattikorkeakouluille osoitettavaa talousarvion määrärahaa korotettaisiin puolella yliopistoindeksin ja ammattikorkeakouluindeksin tuottamasta määrästä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2015 valtion talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015 ja ne olisivat voimassa 31 päivään joulukuuta 2015.

PERUSTELUT

1 Nykytila ja ehdotetut muutokset

Yliopistolain (558/2009) 49 §:n 2 momentin mukaan yliopistoille vuosittain osoitettua valtion talousarvion määrärahaa korotetaan kertaluontoisia eriä lukuun ottamatta yliopistoindeksin mukaista vuotuista kustannustason nousua vastaavasti. Yliopistoindeksi muodostuu yleisestä ansiotasoindeksistä, kuluttajahintaindeksistä sekä tukkuhintaindeksistä. Vuoden 2015 alusta voimaan tulevan ammattikorkeakoululain (932/2014) 43 §:n 2 momentin mukaan edellisenä vuonna ammattikorkeakouluille osoitettua talousarvion määrärahaa korotetaan kertaluonteisia eriä lukuun ottamatta ammattikorkeakouluindeksin mukaista vuotuista kustannustason nousua vastaavasti. Ammattikorkeakouluindeksi muodostuu yleisestä ansiotasoindeksistä, kuluttajahintaindeksistä sekä tukkuhintaindeksistä. Yliopistolain ja ammattikorkeakoululain säännösten mukaisella kustannustason nousun huomioon ottamisella pyritään huolehtimaan siitä, että yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen määrärahoilla pystytään kattamaan korkeakouluista riippumaton, yleinen kustannustason nousu. Yliopistoindeksin laskemisesta ja kustannustason nousun huomioon ottamisesta säädetään yliopistoista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (770/2009). Sen 8 §:n mukaan yliopistolain 49 §:n 2 momentissa tarkoitettua kustannustason nousua määriteltäessä yleisessä ansiotasoindeksissä tapahtuneen muutoksen paino

on 64 prosenttia, kuluttajahintaindeksissä tapahtuneen muutoksen paino on 21 prosenttia ja tukkuhintaindeksissä tapahtuneen muutoksen paino on 15 prosenttia. Ammattikorkeakouluja koskevan ammattikorkeakouluindeksin painotuksista 1.1.2015 lukien on tarkoitus säätää ammattikorkeakouluista annettavassa valtioneuvoston asetuksessa vastaavaan tapaan kuin yliopistoindeksistä.

Osana valtiontalouden tasapainottamista ja menosäästöjä yliopistolain 49 §:ää on muutettu väliaikaisesti vuosina 2012 ja 2013. Yliopistolain 49 §:n 2 momentin väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain (1324/2011) mukaan yliopistoindeksin tuottaman korotuksen määrästä huomioitiin vuonna 2012 puolet ja yliopistolain 49 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain (693/2012) mukaan yliopistoindeksin mukaista vuotuista korotusta ei tehty vuonna 2013 lainkaan. Lisäksi vuoden 2014 loppuun asti ammattikorkeakoulujen rahoitusta koskevaa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia (1705/2009) on muutettu väliaikaisesti siten, että ammattikorkeakoulujen yksikköhintoihin ei tehty vuosina 2013 ja 2014 kustannustason muutoksesta aiheutuneita tarkistuksia (laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta 995/2012).

Valtioneuvoston vuosia 2015—2018 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa ja siihen sisältyvässä valtiontalouden kehyspäätöksessä päätettiin yliopisto- ja ammattikor-

keakoulujen toiminnan rahoituksen indeksikorotuksen puolittamisesta vuonna 2015. Hallitus sopi budjettiriihessä elokuussa 2014, että indeksikorotuksen puolittamisen vaikutus kompensoidaan molemmille korkeakoulusektoreille kertaluonteisella määrärahalisäyksellä vuonna 2015.

Esityksessä ehdotetaan yliopistolakia ja ammattikorkeakoululakia muutettavaksi väliaikaisesti siten, että yliopistolain 49 §:n 2 momentin mukaisen yliopistoindeksin ja ammattikorkeakoululain 43 §:n 2 momentin mukaisen ammattikorkeakouluindeksin tuottaman korotuksen määrästä huomioitaisiin vuonna 2015 puolet.

2 Esityksen vaikutukset

Esitys koskee vain vuoden 2015 kustannustason muutosta ja vuonna 2017 maksettavaa vuoden 2015 toteutuneen ja ennustetun kustannustason muutoksen välisen eron mukaisista tarkistuksista. Esitys ei koske vuonna 2015 maksettavaa vuoden 2013 toteutuneen ja ennustetun kustannustason muutoksen välisen eron mukaisista tarkistuksista. Tätä tarkistusta ei kuitenkaan tehdä aiemmin tehdyn yliopistolain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain (693/2012) perusteella.

Indeksien muutokseksi ennustetaan 1,3 prosenttia vuonna 2015. Muutoksen täysimääräinen vaikutus yliopistojen toiminnan valtionrahoitukseen olisi 22 378 000 euroa ja ammattikorkeakoulujen toiminnan valtionrahoitukseen 10 804 000 euroa. Indeksikorotuksen puolittamisesta aiheutuva kustannusvaikutus yliopistojen toiminnan valtionrahoitukseen on 11 189 000 euroa ja ammattikorkeakoulujen toiminnan valtionrahoitukseen 5 402 000 euroa. Indeksikorotuksen puolittamisen vaikutus kompensoidaan molemmille korkeakoulusektoreille kertaluonteisella määrärahalisäyksellä vuonna 2015. Näin yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen indeksin puolittamisen vaikutus valtionrahoituksen tasossa näkyy vasta vuodesta 2016 lähtien. Esitys merkitsee myös sitä, että yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen vuoden 2015 arvioidun ja toteutuneen kustannustason muutoksen erotus otetaan huomioon vain 50 prosenttisesti indeksin todellisesta muutoksesta.

Vuoden 2015 talousarvioesityksessä valtionrahoitus yliopistojen toimintaan on 1 904 miljoonaa euroa ja ammattikorkeakoulujen toimintaan 861 miljoonaa euroa.

Esitettävän indeksikorotuksen puolittamisen ei arvioida vaarantavan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen toiminnan pitkäjänteistä kehittämistä. Toiminnan kustannusten alentaminen esityksessä ehdotetulla tavalla edellyttää kuitenkin yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa strategisesti oikein kohdennettuja rakenteellisen kehittämisen toimenpiteitä ja toiminnan tehostamista vuodesta 2016 alkaen.

3 Asian valmistelu

Esitys liittyy pääministeri Jyrki Kataisen ja pääministeri Alexander Stubbin hallitusohjelmien mukaisiin menosäästöihin. Esitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä.

Esityksestä on pyydetty lausunnot yliopistoilta, ammattikorkeakouluilta, valtioneuvoston kanslialta ja valtiovarainministeriöltä.

Lausunnon antoi määräajassa kahdeksan yliopistoa ja kuusi ammattikorkeakoulua. Indeksien puolittamista vastustettiin suurimmassa osassa lausuntoja. Muutama yliopisto ja ammattikorkeakoulu kuitenkin hyväksyi esityksen tietyin varauksin.

4 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2015 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

5 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015. Lait olisivat määräaikaisia, ja ne olisivat voimassa 31 päivään joulukuuta 2015.

6 Suhde perustuslakiin

Yliopistojen itsehallinto on turvattu perustuslain 123 §:ssä. Yliopistouudistuksen yhteydessä perustuslakivaliokunta laajensi itsehallinnon tulkintaa korostamalla erityisesti yliopistojen taloudellista itsehallintoa (PeVL 11/2009 vp). Perustuslakivaliokunta on käsi-

tellyt lausunnossaan (PeVL 37/2009 vp) yliopistojen itsehallintoa myös yliopistojen verotusta koskeneen hallituksen esityksen (HE 244/2009 vp) osalta. Lausunnossaan perustuslakivaliokunta totesi, että perustuslain 16 §:n 3 momentista ja 123 §:n 1 momentista johtuen on tärkeää, ettei valtio esimerkiksi lainsäädännöllisin toimin heikennä yliopistojen edellytyksiä toteuttaa yliopistolaissa säädettyjä tehtäviä.

Yliopistojen itsehallintoa ei voida katsoa loukkaavan valtion yliopistoille osoittaman määrärahan muutokset, erityisesti kun kyseessä on maltillisiksi katsottavat leikkaukset suhteessa määrärahan suuruuteen. Lakiesitys voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**yliopistolain väliaikaisesta muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään yliopistolakiin (558/2009) väliaikaisesti uusi 49 a § seuraavasti:

49 a §

Määrärahan korottaminen vuonna 2015

Siitä poiketen, mitä 49 §:n 2 momentissa säädetään, yliopistoille osoitettua 49 §:n 1 momentissa tarkoitettua talousarvion määrärahaa korotetaan vuonna 2015 kertaluonteisia

eriä lukuun ottamatta puolella yliopistoindeksin mukaisesta vuotuisesta kustannustason noususta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2015.

2.

Laki

ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään ammattikorkeakoululakiin (932/2014) väliaikaisesti uusi 43 a § seuraavasti:

43 a §

Määrärahan korottaminen vuonna 2015

Siitä poiketen, mitä 43 §:n 2 momentissa säädetään, ammattikorkeakouluille osoitettua 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua talousarvion määrärahaa korotetaan vuonna 2015 ker-

talunteisia eriä lukuun ottamatta puolella ammattikorkeakouluindeksin mukaisesta vuotuisesta kustannustason noususta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2015.

Helsingissä 14 päivänä marraskuuta 2014

Pääministeri

ALEXANDER STUBB

Opetus- ja viestintäministeri *Krista Kiuru*